

چهل دُرّ مروارید از کلام جوادالائمه علیه السلام

قالَ الأمامُ الجوادُ (عليه السلام):

۱- نیاز مؤمن به سه چیز

«الْمُؤْمِنُ يَحْتَاجُ إِلَيَّ تَوْفِيقَ مَنْ اللهُ، وَ وَاغْظَ مَنْ نَفْسُهُ، وَ قَبُولَ مَنْ يَنْصَحُهُ»؛ مؤمن نیاز دارد به توفیقی از جانب خدا، و به پندگویی از درون خودش، و به پذیرش از کسی که او را نصیحت کند.

۲- استوار کن، آشکار کن!

«إِظْهَارُ الشَّيْءِ قَبْلَ أَنْ يُسْتَحْكَمَ مَفْسَدَةٌ لَهُ»؛ اظهار چیزی قبل از آن که محکم و پایدار شود سبب تباهی آن است.

۳- کیفیت بیعت زنان با رسول خدا(صلي الله عليه وآله)

«كَانَتْ مُبَايَعَةَ رَسُولِ اللهِ (صلي الله عليه وآله) النِّسَاءُ أَنْ يَغْمَسَ يَدَهُ فِي إِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ ثُمَّ يُخْرِجُهَا وَ تَغْمَسُ النِّسَاءُ بِأَيْدِيهِنَّ فِي ذَلِكَ الْأَنَاءِ بِالْأَقْرَارِ وَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَ التَّصَدِيقِ بِرَسُولِهِ عَلَيَّ مَا أَخَذَ عَلَيْهِنَّ»؛ بیعت رسول خدا(صلي الله عليه وآله) با زنان این چنین بود که آن حضرت دستش را در ظرف آبی فرو می برد و بیرون می آورد و زنان [نیز] با اقرار و ایمان به خدا و رسولش، دست در آن ظرف آب فرو می کردند، به قصد تعهد آنچه بر آنها لازم بود.

۴- قطع نعمت، نتیجه ناسپاسی

«لَا يَنْقَطِعُ الْمَزِيدُ مِنَ اللهِ حَتَّى يَنْقَطِعَ الشُّكْرُ مِنَ الْعِبَادِ»؛ افزونی نعمت از جانب خدا بریده نشود تا آن هنگام که شکرگزاری از سوی بندگان بریده شود.

۵- نتیجه تأخیر در توبه

«تَأْخِيرُ التَّوْبَةِ إِغْتِرَارٌ وَ طَوْلُ التَّسْوِيفِ خَيْرَةٌ، وَ الْأَعْتَادُ عَلَيَّ اللهُ هَلَكَةٌ وَ الْأَضْرَارُ عَلَيَّ الذَّنْبُ أَمَّنٌ لِمَكْرِ اللهِ "فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ"»؛ (سوره اعراف، آیه ۹۹) به تأخیر انداختن توبه نوعی خودفریبی است، و وعده دروغ دادن نوعی سرگردانی است، و عذرتراشی در برابر خدا نابودی است، و پا فشاری بر گناه آسودگی از مکر خداست. «از مکر خدا آسوده نباشند جز مردمان زیانکار.»

۶- کاری که مایه تباهی می شود

إِظْهَارُ الشَّيْءِ قَبْلَ أَنْ يَسْتَحْكَمَ مَفْسَدَةٌ لَهُ؛ اظهار چیزی پیش از آنکه پایدار شود مایه تباهی آن است

۷- مسئولیت گوش دادن

«مَنْ أَضْغِي إِلَي نَاطِقٍ فَقَدْ عَبَدَهُ، فَإِنْ كَانَ النَّاطِقُ عَنِ اللَّهِ فَقَدْ عَبَدَ اللَّهَ وَ إِنْ كَانَ النَّاطِقُ يَنْطِقُ عَنِ لِسَانِ إِبْلِيسَ فَقَدْ عَبَدَ إِبْلِيسَ»؛ هر کس گوش به گوینده ای دهد به راستی که او را پرستیده، پس اگر گوینده از جانب خدا باشد در واقع خدا را پرستیده و اگر گوینده از زبان ابلیس سخن گوید، به راستی که ابلیس را پرستیده است.

۸- پسندیدن، در حکم پذیرفتن

«مَنْ شَهِدَ أَمْرًا فَكَرَهُهُ كَانَ كَمَنْ غَابَ عَنْهُ، وَ مَنْ غَابَ عَنْ أَمْرٍ فَرَضِيَهُ كَانَ كَمَنْ شَهِدَهُ»؛ کسی که در کاری حاضر باشد و آن را ناخوش دارد، مانند کسی است که غایب بوده، و هر کس در کاری حاضر نباشد، ولی بدان رضایت دهد، مانند کسی است که خود در آن بوده است.

۹- همه چیز ما از خداست

«إِنَّ أَنْفُسَنَا وَ أَمْوَالَنَا مِنْ مَوَاهِبِ اللَّهِ الْهَنِيئَةِ وَ عَوَارِيهِ الْمُسْتَوْدَعَةِ يُمْتَعُ بِمَا مَتَّعَ مِنْهَا فِي سُرُورٍ وَ غَبْطَةٍ وَ يَأْخُذُ مَا أَخَذَ مِنْهَا فِي أَجْرٍ وَ حَسْبَةٍ فَمَنْ غَلَبَ جَزَعُهُ عَلَي صَبْرِهِ حَبَطَ أَجْرُهُ وَ نَعُودُ بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ»؛ حضرت جواد الائمه (علیه السلام) به خط خود نوشت: جان و دارایی ما از بخشش های گوارای خداست و عاریه و سپرده اوست، هر آنچه را که به ما ببخشد، مایه خوشی و شادی است و هر آنچه را بگیرد، اجر و ثوابش باقی است. پس هر کس جزعش بر صبرش غالب شود اجرش ضایع شده و از این [صفت] به خدا پناه می بریم.

۱۰- دوستی با دوستان خدا و دشمنی با دشمنان خدا

«أَوْحَى اللَّهُ إِلَي بَعْضِ الْأَنْبِيَاءِ: أَمَّا زُهْدُكَ فِي الدُّنْيَا فَتُعْجَلُكَ الرَّاحَةُ، وَ أَمَّا إِنْقِطَاعُكَ إِلَيَّ فَيُعَزِّزُكَ بِي، وَلَكِنْ هَلْ عَادَيْتَ لِي عَدُوًّا وَ وَالَيْتَ لِي وَلِيًّا»؛ خداوند به یکی از انبیا وحی کرد: اما زهد تو در دنیا شتاب در آسودگی است و اما رو کردن تو به من، مایه عزت توست، ولی آیا با دشمن من دشمنی، و با دوست من دوستی کردی؟

۱۱- موعظه ای جامع

«تَوَسَّدَ الصَّبْرَ وَ أَعْتَنَقَ الْفَقْرَ وَ ازْفَضَ الشَّهَوَاتِ وَ خَالَفَ الْهَوِي وَ اعْلَمَ أَنَّكَ لَنْ تَخْلُوَ مِنْ عَيْنِ اللَّهِ فَانْظُرْ كَيْفَ تَكُونُ»؛ صبر را بالش کن، و فقر را در آغوش گیر، و شهوات را ترک کن، و با هوای نفس مخالفت کن و بدان که از دیده خدا پنهان نیستی، پس بنگر که چگونه ای.

۱۲- پاسخ به يك سؤال فقهی

«قَالَ الْمَأْمُونُ لِيَحْيَى بِنِ أَكْتَمَ: إِطْرَحْ عَلَي أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنِ الرِّضَا (عليهما السلام) مَسْأَلَةً نَقَطَعُ فِيهَا. فَقَالَ يَا أَبَا جَعْفَرٍ مَا تَقُولُ فِي رَجُلٍ نَكَحَ امْرَأَةً عَلَي زَنًا أَيْحَلُّ أَنْ يَنْزَوَّجَهَا؟ فَقَالَ (عليه السلام): يَدْعُهَا حَتَّى يَسْتَبْرئَهَا مِنْ نُطْفَتِهِ وَ

نُطْفَةٌ غَيْرُهُ، إِذْ لَا يُؤْمَنُ مِنْهَا أَنْ تَكُونَ قَدْ أُحْدِثَتْ مَعَ غَيْرِهِ حَدَّثًا كَمَا أُحْدِثَتْ مَعَهُ. ثُمَّ يَنْزَوُجُ بِهَا إِنْ أَرَادَ، فَإِنَّمَا مَثَلُهَا مَثَلُ نَخْلَةٍ أَكَلَ رَجُلٌ مِنْهَا حَرَامًا ثُمَّ اشْتَرِيَهَا فَأَكَلَ مِنْهَا حَلَالًا فَأَنْقَطَعَ يَحْيَى»؛

مأمون به يحيي بن اکتثم گفت: مسأله اي براي ابي جعفر (امام محمد تقی) عنوان کن که در آن بماند و پاسخي نتواند! آنگاه يحيي گفت: اي ابا جعفر! نظرت درباره مردی که با زني زنا کرده چیست؟ آیا رواست که او را به زني گیرد؟ امام (عليه السلام) در پاسخ فرمود: او را وانهد تا از نطفه وي و نطفه ديگري پاک گردد، زیرا بعيد نيست که با ديگري هم آميزش کرده باشد. پس از آن، اگر خواست او را به زني گیرد، زیرا که مثل او مانند مثل درخت خرمایي است که مردی به حرام از آن خورده، سپس آن را خريده و اکنون که بر او حلال شده از آن خورده است. يحيي درمانده شد!

۱۳- عالمان غريب!

«الْعُلَمَاءُ غُرَبَاءُ لِكَثْرَةِ الْجَهَالِ»؛ عالمان، به سبب زيادي جاهلان، غريب اند!

۱۴- در جواب يك معتمای فقهی

«يَا أَبَا مُحَمَّدٍ مَا تَقُولُ فِي رَجُلٍ حَرُمَتْ عَلَيْهِ امْرَأَةٌ بِالْعِدَاةِ وَ حَلَّتْ لَهُ اِزْتِفَاعُ النَّهَارِ وَ حَرُمَتْ عَلَيْهِ نِصْفُ النَّهَارِ، ثُمَّ حَلَّتْ لَهُ الظُّهْرُ ثُمَّ حَرُمَتْ عَلَيْهِ الْعَصْرُ، ثُمَّ حَلَّتْ لَهُ الْمَغْرَبُ، ثُمَّ حَرُمَتْ عَلَيْهِ نِصْفَ اللَّيْلِ ثُمَّ حَلَّتْ لَهُ الْفَجْرُ، ثُمَّ حَرُمَتْ عَلَيْهِ اِرْتِفَاعُ النَّهَارِ، ثُمَّ حَلَّتْ لَهُ نِصْفُ النَّهَارِ؟ فَبَقِيَ يَحْيَى وَ الْفُقَهَاءُ بُلْسًا حُرْسًا! فَقَالَ الْمَأْمُونُ: يَا أَبَا جَعْفَرٍ أَعَزَّكَ اللَّهُ بَيْنَ لَنَا هَذَا؟ فَقَالَ (عليه السلام): هَذَا رَجُلٌ نَظَرَ إِلَى مَمْلُوكَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، إِشْتَرِيَهَا فَحَلَّتْ لَهُ. ثُمَّ أَغْتَقَهَا فَحَرُمَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ تَزَوَّجَهَا فَحَلَّتْ لَهُ، فَظَاهَرَ مِنْهَا فَحَرُمَتْ عَلَيْهِ. فَكَفَّرَ الظُّهَارَ فَحَلَّتْ لَهُ، ثُمَّ طَلَّقَهَا تَطْلِيقَةً فَحَرُمَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ رَاجَعَهَا فَحَلَّتْ لَهُ، فَارْتَدَّتْ عَنِ الْأِسْلَامِ فَحَرُمَتْ عَلَيْهِ، فَتَابَ وَ رَجَعَ إِلَى الْأِسْلَامِ فَحَلَّتْ لَهُ بِالنِّكَاحِ الْأَوَّلِ، كَمَا أَقَرَّ رَسُولُ اللَّهِ (صلي الله عليه و آله) نِكَاحَ زَيْنَبَ مَعَ أَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ حَيْثُ أَسْلَمَ عَلَيَّ النِّكَاحِ الْأَوَّلِ.

امام جواد (عليه السلام) به يحيي بن اکتثم فرمود: اي ابا محمد! نظرت درباره مردی که بامداد زني بر وي حرام بود و روز که برآمد بر او حلال شد، نيمه روز حرام شد و به هنگام ظهر حلال گرديد و وقت عصر بر او حرام شد و مغرب حلال گرديد و نيمه شب بر او حرام شد و سپيده دم بر وي حلال شد و روز که برآمد بر او حرام شد و نيمه روز بر او حلال گرديد. يحيي و ديگر فقها در برابر او حيران گرديده و از کلام باز ماندند! مأمون گفت: يا ابا جعفر! خدای عزيزت بدارد. اين مسأله را براي ما بيان کن.

امام جواد (عليه السلام) فرمود: اين مردی است که به کنيزک ديگري نگاه کرده و او را خريده و بر وي حلال شده، سپس آزادش کرده و بر او حرام شده سپس او را به زني گرفته و بر او حلال شده و ظهارش کرده و بر او حرام شده و كفاره ظهار داده و حلال شده و سپس يك بار طلاقش داده و حرام شده، سپس به او رجوع کرده و حلال شده، پس آن مرد از اسلام برگشته و زن بر او حرام شده و باز توبه کرده و به اسلام برگشته و به همان نکاح سابق بر او حلال

شده، چنان که رسول خدا(صلي الله عليه و آله) زينب را به ابی العاص بن ربیع که مسلمان شد، به همان نکاح اول تسليم نمود.

۱۵- پاسخ امام جواد عليه السلام به پرسش فقهی

«قالَ المأمونُ: يا يحيي سَلْ أبا جَعْفَرٍ عَنِ مَسْأَلَةِ فِي الْفَقْهِ لِتُنْظَرَ كَيْفَ فَفَقُّهُ؟ فَقَالَ يَحْيَى: يَا أبا جَعْفَرٍ أَضَلَّكَ اللهُ مَا تَقُولُ فِي مُحْرَمٍ قَتَلَ صَيْدًا؟ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (عليه السلام): قَتَلَهُ فِي حَلٍّ أَوْ حَرَمٍ، عَالِمًا أَوْ جاهِلًا، عَمْدًا أَوْ خَطَأً، عَبْدًا أَوْ حُرًّا صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا، مُبَدَّنًا أَوْ مُعِيدًا، مِنْ ذَوَاتِ الطَّيْرِ أَوْ غَيْرِهِ؟ مِنْ صِغارِ الطَّيْرِ أَوْ كِبَارِهِ. مُصْرًا أَوْ نَادِمًا بِاللَّيْلِ أَوْ فِي أَوْكارِها أَوْ بِالنَّهَارِ وَ عِيَانًا، مُحْرَمًا لِلْحَجِّ أَوْ لِلْعُمْرَةِ؟ قَالَ: فَانْقَطَعَ يَحْيَى انْقِطَاعًا لَمْ يَخَفْ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْمَجْلِسِ انْقِطَاعُهُ وَ تَخَيَّرَ النَّاسُ عَجَبًا مِنْ جَوَابِ أَبِي جَعْفَرٍ (عليه السلام).

...فَقَالَ المأمونُ: يا أبا جَعْفَرٍ إِنْ رَأَيْتَ أَنْ تُعَرِّفَنَا مَا يَجِبُ عَلَيَّ كُلِّ صِنْفٍ مِنْ هَذِهِ الْأَصْنَافِ فِي قَتْلِ الصَّيْدِ؟ فَقَالَ (عليه السلام): إِنْ الْمُحْرَمِ إِذَا قَتَلَ صَيْدًا فِي الْحَلِّ وَ كَانَ الصَّيْدُ مِنْ ذَوَاتِ الطَّيْرِ مِنْ كِبَارِها فَعَلَيْهِ الْجِزَاءُ مُضَاعَفًا. وَ إِنْ قَتَلَ فَرَحًا فِي الْحَلِّ فَعَلَيْهِ حَمَلٌ قَدْ فُطِمَ فَلَيْسَتْ عَلَيْهِ الْقِيَمَةُ لِأَنَّهُ لَيْسَ فِي الْحَرَمِ. وَ إِذَا قَتَلَهُ فِي الْحَرَمِ فَعَلَيْهِ الْحَمَلُ وَ قِيَمَةُ الْفَرَحِ. وَ إِنْ كَانَ مِنَ الْوَحْشِ فَعَلَيْهِ فِي حِمَارِ الْوَحْشِ بَقْرَةٌ وَ إِنْ كَانَ نَعَامَةً فَعَلَيْهِ بَدَنَةٌ. فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ فِإِطْعَامِ سِتِّينَ مَسْكِينًا. فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ فَلْيُصْمِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ يَوْمًا. وَ إِنْ كَانَ بَقْرَةً فَعَلَيْهِ بَقْرَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ فَلْيُطْعَمْ ثَلَاثِينَ مَسْكِينًا، فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ فَلْيُصْمِ تِسْعَةَ أَيَّامٍ. وَ إِنْ كَانَ ضَبِيًّا فَعَلَيْهِ شَاةٌ، فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ فَلْيُطْعَمْ عَشْرَةَ مَساكينَ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُصْمِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ. وَ إِنْ أَصَابَهُ فِي الْحَرَمِ فَعَلَيْهِ الْجِزَاءُ مُضَاعَفًا «هَدْيًا بِالْعِجَابَةِ» حَقًّا وَاجِبًا أَنْ يَنْحَرَهُ إِنْ كَانَ فِي حَجٍّ بِمَنْيَ حَيْثُ يَنْحَرُ النَّاسُ. وَ إِنْ كَانَ فِي عُمْرَةٍ يَنْحَرُهُ بِمَكَّةَ فِي فِئَاءِ الْكَعْبَةِ وَ يَتَصَدَّقُ بِمِثْلِ ثَمَنِهِ حَتَّى يَكُونَ مُضَاعَفًا، وَ كَذَلِكَ إِذَا أَصَابَ أَرْبَابًا أَوْ ثِغْلًا فَعَلَيْهِ شَاةٌ وَ يَتَصَدَّقُ بِمِثْلِ ثَمَنِ شَاةٍ. وَ إِنْ قَتَلَ حَمَامًا مِنْ حَمَامِ الْحَرَمِ فَعَلَيْهِ دَرْهَمٌ يَتَصَدَّقُ بِهِ. وَ دَرْهَمٌ يَشْتَرِي بِهِ عَلْفًا لِحَمَامِ الْحَرَمِ. وَ فِي الْفَرَحِ نِصْفُ دَرْهَمٍ. وَ فِي الْبَيْضَةِ رُبْعُ دَرْهَمٍ وَ كُلُّ مَا أَتَى بِهِ الْمُحْرَمُ بِجَهَالَةٍ أَوْ خَطِئًا فَلَا شَيْءَ عَلَيْهِ إِلَّا الصَّيْدُ. فَإِنَّ عَلَيْهِ فِيهِ الْفِدَاءُ بِجَهَالَةٍ كَانَ أَمْ بَعْلَمَ، بِخَطِئٍ كَانَ أَمْ بَعَمْدٍ. وَ كُلُّ مَا أَتَى بِهِ الْعَبْدُ فَكَفَّارَتُهُ عَلَيَّ صَاحِبِهِ مِثْلُ مَا يَلْزَمُ صَاحِبَهُ. وَ كُلُّ مَا أَتَى بِهِ الصَّغِيرُ الَّذِي لَيْسَ بِبَالِغٍ فَلَا شَيْءَ عَلَيْهِ. فَإِنْ عَادَ فَهُوَ مِمَّنْ يَنْتَقِمُ اللهُ مِنْهُ. وَ إِنْ دَلَّ عَلَيَّ الصَّيْدُ وَ هُوَ مُحْرَمٌ وَ قَتَلَ الصَّيْدَ فَعَلَيْهِ فِيهِ الْفِدَاءُ. وَ الْمُصْرُ عَلَيْهِ يَلْزَمُهُ بَعْدَ الْفِدَاءِ الْعُقُوبَةُ فِي الْأَخْرَةِ. وَ النَّادِمُ لَا شَيْءَ عَلَيْهِ بَعْدَ الْفِدَاءِ فِي الْأَخْرَةِ. وَ إِنْ أَصَابَهُ لَيْلًا أَوْ كَارَهَا خَطَأً فَلَا شَيْءَ عَلَيْهِ إِلَّا أَنْ يَتَصَيَّدَ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَعَلَيْهِ فِيهِ الْفِدَاءُ، وَ الْمُحْرَمُ لِلْحَجِّ يَنْحَرُ الْفِدَاءَ بِمَكَّةَ.

مأمون به يحيي بن اكنم گفت: از ابوجعفر (امام محمد تقي) مسأله اي فقهی بپرس تا بنگري در فقه چگونه است. يحيي گفت: اي ابا جعفر! خدا کارت را رو به راه کند، چه مي گويي درباره محرمي که شكاري را كشته است؟ امام جواد(عليه السلام) گفت: آن صيد را در حل(خارج از حرم) كشته يا در حرم(داخل حرم، مسجدالحرام)؟ عالم بوده يا جاهل؟ به عمد بوده يا به خطا؟ آن مُحْرَم بنده بوده يا آزاد؟ صغير بوده يا كبير؟ نخستين صيد او بوده يا صيد دوباره

او؟ آن صید پرنده بوده یا غیر آن؟ پرنده کوچک بوده یا بزرگ؟ مُحرم باز قصد صید پرنده دارد و مُضر است یا تائب؟ این صید در شب بوده و از آشیانه بوده یا در روز و آشکارا؟ مُحرم برای حجّ بوده یا عُمره؟ راوی گوید: یحیی بن اکثم طوری واماند که واماندگی اش بر احدی از اهل مجلس پوشیده نماند و همه مردم از جواب امام جواد(علیه السلام) در شگفت ماندند.

بعد از آن که مردم پراکنده شدند، مأمون گفت: ای اباجعفر! اگر صلاح بدانی، آنچه را که بر هر صنف از این اصناف در قتل صید، واجب است به ما بشناسان! امام جواد(علیه السلام) در پاسخ فرمود: چون مُحرم، صیدی از پرنده های بزرگ را در حلّ بکشد، یک گوسفند کفّاره بر او باشد. و اگر در حرم باشد کفّاره دو چندان است. و اگر جوجه ای را در حلّ بکشد بَرّه از شیر گرفته ای بر گردن اوست و بها بر او نیست چون در حرم نبوده است. و اگر در حرم باشد بَرّه و بهای جوجه هر دو به عهده اوست. و اگر آن صید حیوان وحشی باشد، کفّاره گورخر وحشی گاوی باید. و اگر شتر مرغ است یک شتر باید. و اگر نتواند شصت مسکین را اطعام کند. و اگر آن را هم نتواند هجده روز روزه بدارد. و اگر شکار، گاو باشد بر او گاوی است. و اگر نتواند سی مسکین را طعام بدهد. و اگر آن را هم نتواند نُه روز روزه بگیرد. و اگر آهو باشد یک گوسفند بر اوست، و اگر نتواند ده مسکین را طعام دهد. و اگر نتواند سه روز را روزه بدارد. و اگر در حرم شکارش کرده کفّاره دوچندان است و باید آن را به کعبه رساند و قربانی کند و حقّ واجب است که اگر در احرام حجّ باشد، کفّاره را در منا بکشد آنجا که قربانگاه مردم است. و اگر در عمره باشد در مکه و در پناه کعبه بکشد. و به اندازه بهایش هم صدقه بدهد تا دو چندان باشد. و همچنین اگر خرگوشی یا روباهی صید کند یک گوسفند بر اوست و به اندازه بهایش هم باید صدقه بدهد. و اگر یکی از کبوتران حرم را بکشد یک درهم صدقه دهد و درهم دیگری هم دانه بخرد برای کبوتران حرم. و اگر جوجه باشد نیم درهم. و اگر تخم باشد یک چهارم درهم. و هر خلافي که مُحرم از راه نادانی و یا خطا مرتکب شود کفّاره ندارد، جز همان صید که کفّاره دارد، جاهل باشد یا عالم، خطا باشد یا عمد. و هر خلافي بنده کند تمام کفّاره اش بر مولای اوست. و هر خلافي کودک نابالغ کند چیزی بر او نیست. و اگر بار دوم صید او باشد خدا از او انتقام کشد [و کفّاره ندارد]. اگر مُحرم شکار را به دیگری نشان بدهد و او آن را بکشد کفّاره بر اوست. و آن که اصرار دارد و توبه نکرده پس از کفّاره، عذاب آخرت هم دارد. و اگر پشیمان است پس از کفّاره، عذاب آخرت ندارد. اگر شبانه از آشیانه به خطا شکار کرده چیزی بر او نیست، مگر قصد شکار داشته باشد. و اگر عمداً شکار کند، در شب باشد یا روز، کفّاره بر اوست. و آن که مُحرم به حجّ است باید کفّاره را در مکه قربانی کند.

۱۶- سرچشمه دانش علی(علیه السلام)

«عَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (صلي الله عليه و آله) عَلِيًّا (عليه السلام) أَلْفَ كَلِمَةٍ، كُلُّ كَلِمَةٍ يَفْتَحُ أَلْفَ كَلِمَةٍ»؛ پیامبر اکرم (صلي الله عليه و آله)، هزار کلمه [از علوم را] به علی (عليه السلام) آموخت که از هر کلمه ای هزار کلمه منشعب می شد.

۱۷- اعمالی که باعث پشیمانی نمی شود

«ثلاث من كن فيه لم يندم: ترك العجلة، و المشورة، و التوكل علي الله عند العزم؛ سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند، پشیمان نگردد: پرهیز از عجله، مشورت کردن، توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری.

۱۸- مهدی منتظر

«إِنَّ الْقَائِمَ مَثَا هُوَ الْمَهْدِيُّ الَّذِي يَجِبُ أَنْ يُنْتَظَرَ فِي غَيْبَتِهِ وَ يُطَاعَ فِي ظُهُورِهِ، وَ هُوَ الثَّلَاثُ مِنْ وُلْدِي»؛ همانا قائم از ماست او همان مهدی ای است که واجب است در زمان غیبتش منتظرش باشند و در وقت ظهورش اطاعتش کنند و او سومین نفر از اولاد من است.

۱۹- دیدار با دوستان

«مُلَاقَاتُ الْأَخْوَانِ نَشْرَةٌ وَ تَلْقِيحٌ لِلْعَقْلِ وَ إِنْ كَانَ نَزْرًا قَلِيلًا»؛ ملاقات و زیارت برادران سبب گسترش و باروری عقل است، اگرچه کم و اندک باشد.

۲۰- هوای نفس

«مَنْ أَطَاعَ هَوَاهُ أُعْطِيَ عَذَابَهُ مُنَاهُ»؛ کسی که فرمان هوای نفس خویش را برد، آرزوی دشمنش را برآورد.

۲۱- مرکب شهوت

«رَاكِبُ الشَّهَوَاتِ لَا تُسْتَقَالُ لَهُ عَثْرَةٌ»؛ کسی که بر مرکب شهوات سوار است، از لغزش در امان نخواهد ماند.

۲۲- متمسکین به خدا

«كَيْفَ يُضَيِّعُ مَنْ أَلَّهُ كَافِلُهُ، وَ كَيْفَ يَنْجُوا مَنْ أَلَّهُ طَالِبُهُ وَ مَنْ انْقَطَعَ إِلَى غَيْرِ اللَّهِ وَ كَلَّهُ اللَّهُ إِلَيْهِ»؛ چگونه ضایع می شود کسی که خدا، عهده دار و سرپرست اوست؟ و چگونه فرار می کند کسی که خدا جوینده اوست؟ کسی که از خدا قطع رابطه کند و به دیگری توکل نماید، خداوند او را به همان شخص واگذار نماید.

۲۳- شناخت آغاز و انجام

«مَنْ لَمْ يَعْرِفِ الْمَوَارِدَ أَعْيَنَهُ الْمَصَادِرُ»؛ کسی که محل ورود را نشناسد، از یافتن محل خروج درمانده گردد.

۲۴- نتیجه تلاش استوار

«إِذَا نُصِبَ أَوْ تَكَدَّ»؛ سخت بکوش تا به مقصود دستیابی، وگرنه در رنج فرومانی.

۲۵- سپاس نعمت

«نِعْمَةٌ لَا تُشْكِرُ كَسِيئَةً لَا تُغْفَرُ»؛ نعمتی که برای آن شکرگزاری نشود، مانند گناهی است که آمرزیده نگردد.

۲۶- سازش با مردم

«مَنْ هَجَرَ الْمُدَارَةَ قَارَبَهُ الْمَكْرُوهَ»؛ کسی که سازش و مدارا با مردم را رها کند، ناراحتی به او روی می آورد.

۲۷- نتیجه کار بدون آگاهی

«مَنْ عَمَلَ عَلَيَّ غَيْرَ عِلْمٍ مَا يُفْسِدُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُ»؛ کسی که کاری را بدون علم و دانش انجام دهد، خرابکاری آن بیش از اصلاحش خواهد بود.

۲۸- قضای حتمی

«إِذَا نَزَلَ الْقَضَاءُ ضَاقَ الْفُضَاءُ»؛ چون قضای الهی فرود آید، عرصه بر آدمی تنگ آید.

۲۹- افشاگری زمان

«الْأَيَّامُ تَهْتِكُ لَكَ الْأَمْرَ عَنِ الْأَسْرَارِ الْكَامِنَةِ»؛ روزگار و گذشت زمان، پرده از روی کارهای نهفته برمی دارد.

۳۰- دقت و خودپایی

«الْتَّحَفُّظُ عَلَيَّ قَدْرُ الْخَوْفِ»؛ خود را پاییدن به اندازه ترس است.

۳۱- چنین مباش!

«لَا تَكُنْ وَلِيًّا لِلَّهِ فِي الْعَلَانِيَةِ، عَدُوًّا لَهُ فِي السِّرِّ»؛ در ظاهر دوست خدا و در باطن دشمن او مباش.

۳۲- چهار عامل محرک

«أَرْبَعُ خِصَالٍ تَعَيِّنُ الْمَرْءَ عَلَيَّ الْعَمَلِ: أَلْصَحَّةُ وَ الْغِنَى وَ الْعِلْمُ وَ التَّوْفِيقُ»؛ چهار چیز است که شخص را به کار و امی د ارد: سلامت، بی نیازی، دانش و توفیق.

۳۳- رضایتی که در حکم عمل است

«أَلْعَالَمُ بِالظُّلْمِ وَ الْمُعِينُ عَلَيْهِ وَ الرَّاضِي بِهِ، شُرَكَاءُ»؛ کسی که آگاه به ظلم است و کسی که کمک کننده بر ظلم است و کسی که راضی به ظلم است، هر سه شریکانند.

۳۴- گناهان مرگ خیز

«مَوْتُ الْإِنْسَانِ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرُ مِنْ مَوْتِهِ بِالْأَجْلِ وَ حَيَاتُهُ بِالْبُرِّ أَكْثَرُ مِنْ حَيَاتِهِ بِالْعُمُرِ»؛ مرگ آدمی به سبب گناهان، بیشتر است از مرگش به واسطه اجل، و زندگی و ادامه حیاتش به سبب نیکوکاری، بیشتر است از حیاتش به واسطه عمر طبیعی.

۳۵- عوامل جلب محبت

«ثَلَاثُ خِصَالٍ تُجَلِّبُ بِهَا الْمَوَدَّةُ: الْأَنْصَافُ وَالْمُعَاشَرَةُ وَالْمُؤَاسَاةُ فِي الشَّدَّةِ وَالْأَنْطَوَاءُ عَلَيَّ قَلْبَ سَلِيمٍ»؛ سه چیز است که به وسیله آن دوستی حاصل گردد: انصاف، معاشرت و همیاری در وقت سختی، و سپری نمودن عمر با قلب پاک.

۳۶- اعتماد به خدا، نردبان ترقی

«الَّتِيقَةُ بِاللَّهِ تَمَنَّيْ لِكُلِّ غَالٍ وَ سَلَّمَ إِلَيَّ كُلِّ عَالٍ»؛ اعتماد به خداوند بهای هر چیز گرانبها و نردبان هر امر بلند مرتبه ای است.

۳۷- سرعت تقرب، با دل های پاک

«الْقَضُ إِلَيَّ اللَّهُ تَعَالَى بِالْقُلُوبِ أْبْلَغُ مِنْ إِتْعَابِ الْجَوَارِحِ بِالْأَعْمَالِ»؛ با دلها به سویی خداوند متعال آهنگ نمودن، رساتر از به زحمت انداختن اعضا با اعمال است.

۳۸- پرهیز از آدم شرور

«إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةَ الشَّرِيرِ فَإِنَّهُ كَالسَّيْفِ الْمَسْلُوبِ يَحْسُنُ مَنَظَرُهُ وَ يَقْبُحُ أَثَرُهُ»؛ از همراهی و رفاقت با آدم شرور و بدجنس پرهیز، زیرا که او مانند شمشیر برهنه است که ظاهرش نیکو و اثرش زشت است.

۳۹- مانع خیر، دشمن آدمی است

«قَدْ عَادَاكَ مَنْ سَتَرَ عَنْكَ الرَّشِدَ إِتِّبَاعًا لِمَا تَهْوَاهُ»؛ کسی که به خاطر هوای نفسش هدایت و ترقی را از تو پوشیده داشته، حقا که با تو دشمنی ورزیده است.

۴۰- اسباب رضوان خدا و رضایت آدمی

«ثَلَاثٌ يَبْلُغُنَّ بِالْعَبْدِ رِضْوَانَ اللَّهِ تَعَالَى: كَثْرَةُ الْأَسْتِغْفَارِ، وَ لِينُ الْجَانِبِ، وَ كَثْرَةُ الصَّدَقَةِ وَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَنْدَمْ: تَرَكَ الْعَجَلَةَ وَ الْمَشُورَةَ وَ التَّوَكَّلَ عَلَيَّ اللَّهُ عِنْدَ الْعَزْمِ»؛ سه چیز است که بهشت خداوند متعال را به بنده می رساند: ۱- زیادی استغفار، ۲- نرم خو بودن، ۳- و زیادی صدقه. و سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند، پشیمان نشود: ۱- پرهیز از عجله، ۲- مشورت کردن، ۳- و به هنگام تصمیم، توکل بر خدا نمودن.